

1.7.2 Legislatíva v oblasti tradičných a regionálnych poľnohospodárskych výrobkov a potravín

Iniciátormi v tvorbe zákonov chrániacich krajoú špeciality boli Francúzi, ktorí uskutočnili zavedenie francúzskych právnych predpisov na európskej úrovni. Francúzske predpisy týkajúce sa ochrany domácich špecialít zavedené už v 30. rokoch dvadsiateho storočia sa na začiatku týkali ochrany vín. Zavedenie týchto predpisov prispelo k podpore rozvoja tradičných a regionálnych produktov a umožnilo realizovať ciele reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky, pričom jeden z cieľov bolo znížiť množstvo a zlepšiť kvalitu potravín vyrobených v Európe.

Politika kvality EÚ je jedna z mnohých politík Európskej únie v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP). Je filozofiou rozvoja kvality originálnych, tradičných poľnohospodárskych výrobkov a potravín a podpory kultúrnych tradícií a regiónov členských krajín EÚ, v ktorých sa tieto výrobky vyrábajú (Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. (2014a). Jedným z hlavných dôvodov vytvorenia tohto systému bola rýchlo narastajúca miera falšovania výrobkov.

Prvými európskymi nariadeniami týkajúcimi sa ochrany poľnohospodárskych výrobkov a potravín boli:

- Nariadenie Rady (EHS) č. 2081/92 zo 14. júla 1992 o ochrane zemepisných označení a označení pôvodu poľnohospodárskych výrobkov a potravín.
- Nariadenie Rady (EHS) č. 2082/92 zo 14. júla 1992 o osvedčeniach špecifického charakteru na poľnohospodárske výrobky a potraviny.

Na zabezpečenie spravodlivej hospodárskej súťaže a zvýšenie dôveryhodnosti výrobkov bolo nevyhnutné zaviesť jednotnejší prístup v oblasti označenia pôvodu a zemepisného označenia a tak vznikla potreba vymedziť dva rôzne typy zemepisného opisu – „Chránené zemepisné označenie“ (CHZO) a „Chránené označenie pôvodu“ (CHOP), čoho následkom bola novelizácia druhého nariadenia č. 2081/92. Nariadenie Rady (EHS) č. 2082/92 obsahovalo okrem iného pojmy, ktoré neboli zrozumiteľné nielen spotrebiteľom, ale aj výrobcami, čo viedlo k novelizácii nariadenia č. 2082/92. A tak pojem „Osvedčenie špecifického charakteru“ bol nahradený pojmom „Zaručená tradičná špecialita“ a pojem „špecifický charakter“ slovom „tradičný“.

V roku 2006 boli vydané nové nariadenia:

- Nariadenie Rady (ES) č. 510/2006 z 20. marca 2006 o ochrane zemepisných označení a označení pôvodu poľnohospodárskych výrobkov a potravín.

- Nariadenie Rady (ES) č. 509/2006 z 20. marca 2006 o zaručených tradičných špecialitách z poľnohospodárskych výrobkov a potravín.

Po uplatnení spomenutých nariadení Európskou úniou sa ďalej pracovalo na zjednodušovaní politiky v oblasti poľnohospodárskych výrobkov pomocou vytvorenia tzv. balíčka kvality.

V roku 2012 sa zlúčili dve predchádzajúce nariadenia (č. 509/2006 a 510/2006) do jedného – nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1151/2012 z 21. novembra 2012 o systémoch kvality pre poľnohospodárske výrobky a potraviny. Cieľom tohto nariadenia je pomôcť výrobcovi poľnohospodárskych výrobkov a potravín sprostredkovať spotrebiteľom vlastnosti takýchto výrobkov a potravín a charakteristické znaky ich poľnohospodárskej výroby, čím sa zabezpečí:

- spravodlivá hospodárska súťaž pre poľnohospodárov a výrobcov poľnohospodárskych výrobkov a potravín s vlastnosťami a charakteristickými znakmi, ktoré predstavujú pridanú hodnotu,
- dostupnosť spoľahlivých informácií týkajúcich sa takýchto výrobkov pre spotrebiteľov,
- dodržiavanie práv duševného vlastníctva,
- celistvosť vnútorného trhu.

Účelom opatrení stanovených v tomto nariadení je podporiť poľnohospodárske a spracovateľské činnosti a poľnohospodárske systémy spojené s výrobkami vysokej kvality, a tak prispieť k dosiahnutiu cieľov politiky rozvoja vidieka. Toto nariadenie zavádza systémy kvality, ktoré poskytujú základ identifikácie, ochranu názvov a výrazov, ktoré označujú alebo opisujú poľnohospodárske výrobky s:

- vlastnosťami, ktoré predstavujú pridanú hodnotu,
- charakteristickými znakmi, ktoré predstavujú pridanú hodnotu a ktoré sú výsledkom poľnohospodárskych alebo spracovateľských metód používaných pri ich výrobe alebo vyplývajú z miesta ich výroby alebo uvádzania na trh.

Ďalšími dvoma nariadeniami týkajúcimi sa tradičných a regionálnych výrobkov sú:

- Delegované nariadenie Komisie (EÚ) č. 664/2014 z 18. decembra 2013, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1151/2012, pokiaľ ide o stanovenie symbolov Únie pre chránené označenia pôvodu, chránené zemepisné označenia a zaručené tradičné špeciality a pokiaľ ide o určité pravidlá týkajúce sa určovania pôvodu, určité procesné pravidlá a určité dodatočné prechodné pravidlá,
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 668/2014 z 13. júna 2014, ktorým sa stanovujú pravidlá uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu

a Rady (EÚ) č. 1151/2012 o systémoch kvality pre poľnohospodárske výrobky a potraviny.

Podľa stratégie „Európa 2020“ by Politika kvality poľnohospodárskych výrobkov mala poskytovať správne nástroje na lepšiu identifikáciu a presadzovanie tých výrobkov, ktoré majú špecifické vlastnosti a zároveň týchto výrobcov chrániť pred nečestnými praktikami.

Postup pri registrácii označení pôvodu a zemepisných označení v systéme Politiky kvality EÚ

Proces registrácie prebieha v dvoch etapách:

- prvá etapa sa koná na vnútroštátnej úrovni a podieľajú sa na nej orgány štátnej správy členského štátu (Úrad priemyselného vlastníctva SR, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR),
- druhá etapa sa koná na úrovni Európskej únie a podieľa sa na nej Európska komisia.

Skupina výrobcov zasiela žiadosť o registráciu na Úrad priemyselného vlastníctva SR, ktorý ju preskúma, či spĺňa ustanovenia v súlade s nariadením EP a Rady (EÚ) č. 1151/2012 z 21. novembra 2012 o systémoch kvality pre poľnohospodárske výrobky a potraviny a pri liehovinách ustanovenia nariadenia EP a Rady (ES) č. 110/2008. Úrad priemyselného vlastníctva SR pošle žiadosť o registráciu na Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, ktoré posudzuje žiadosť o zápis chránených označení poľnohospodárskych výrobkov, potravín, liehovín a špecifikáciu špeciálnou komisiou MPRV SR a vydá odporúčacie stanovisko.

Potom členský štát uskutoční v priebehu skúmania námietkové konanie (úrad tri mesiace, ministerstvo dva mesiace) na národnej úrovni, počas ktorého ktorákoľvek oprávnená zúčastnená osoba so sídlom alebo s bydliskom na území tohto štátu môže vzniesť námietku proti žiadosti. Ak žiadosť spĺňa všetky požiadavky, členský štát vydá vnútroštátne rozhodnutie o uznaní oprávnenosti žiadosti (Agroinštitút Nitra, 2016).

Ďalšia, druhá etapa sa už koná na úrovni Európskej únie a podieľa sa na nej Európska komisia. Európska komisia skúma žiadosť o registráciu s cieľom overiť, či spĺňa ustanovenia nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1151/2012 (preskúmanie by nemalo trvať dlhšie ako šesť mesiacov). Po preskúmaní Európska komisia uverejní žiadosť o registráciu v Úradnom vestníku EÚ, keď v období troch mesiacov prebieha námietkové konanie, počas ktorého môže ktorýkoľvek členský štát (okrem štátu, ktorý žiadosť podáva) alebo tretia krajina vzniesť námietku proti navrhovanému zápisu do registra zaslaním riadne odôvodneného vyhlásenia Európskej komisii. Po ukončení procesu Európska komisia zapíše výrobok do

registra chránených označení pôvodu a chránených zemepisných označení (Agroinštitút Nitra, 2016).

Postup pri registrácii Zaručených tradičných špecialít v systéme Politiky kvality EÚ

Proces registrácie prebieha v dvoch etapách. Prvá etapa sa koná na vnútroštátnej úrovni a podieľa sa na nej len Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Skupina výrobcov zasiela žiadosť o registráciu na Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, ktoré ju posúdi, či spĺňa ustanovenia nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1151/2012 z 21. novembra 2012 o systémoch kvality pre poľnohospodárske výrobky a potraviny, a zvolá Komisiu, ktorá žiadosť o registráciu odborne posúdi. Ďalej sa koná námietkové konanie na národnej úrovni (uverejnenie špecifikácie vo vestníku MP RV SR – 2 mesiace), počas ktorého akákoľvek oprávnená osoba so sídlom alebo s bydliskom na území Slovenska môže vzniesť námietku proti žiadosti. Ak žiadosť spĺňa všetky požiadavky, členský štát vydá vnútroštátne rozhodnutie o uznaní oprávnenosti žiadosti (Agroinštitút Nitra, 2016).

Druhá etapa sa koná na úrovni Európskej únie a podieľa sa na nej Európska komisia. Európska komisia skúma žiadosť o registráciu s cieľom overiť, či spĺňa ustanovenia nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1151/2012 (preskúmanie by nemalo trvať dlhšie ako šesť mesiacov). Po preskúmaní Európska komisia uverejní žiadosť o registráciu v Úradnom vestníku EÚ, keď v období troch mesiacov prebieha námietkové konanie, počas ktorého môže ktorýkoľvek členský štát (okrem štátu, ktorý žiadosť podáva) alebo tretia krajina vzniesť námietku proti navrhovanému zápisu do registra zaslaním riadne odôvodneného vyhlásenia Európskej komisii. Po ukončení procesu Európska komisia zapíše výrobok do registra zaručených tradičných špecialít (Agroinštitút Nitra, 2016).